

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 8643/2021
13.01.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Марине Милановић и Драгане Бољевић, чланова већа, у парници тужиле – противтужене АА из ..., чији је пуномоћник Ђорђе Гачевић, адвокат из ..., против туженог – противтужиоца ББ из ..., чији је пуномоћник Софија Радак, адвокат из ..., ради поверавања малолетног детета, одржавања личних односа, издржавања, лишења родитељског права, насиља у породици, издавања привремене мере, одлучујући о ревизији туженог - противтужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 438/21 од 18.08.2021. године, у седници већа одржаној дана 13.01.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог - противтужиоца, изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 438/21 од 18.08.2021. године.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П2 2599/16 од 28.04.2021. године, ставом првим изреке, одлучено је да се малолетно дете парничних странака ВВ, рођена ...2008. године поверава мајци АА која ће самостално вршити родитељско право. Ставом другим изреке, уређен је начин одржавања личних односа малолетног детета са оцем по моделу који је наведен у изреци првостепене пресуде. Ставом трећим изреке, обавезан је тужени да на име свог доприноса за издржавање малолетног детета плаћа месечно износ од по 24% од редовних месечних новчаних примања, умањеним за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање и то почев од 28.04.2021. године, као дана пресуђења па убудуће, док за то постоје законски услови сваког 01. до 05. у месецу за текући месец уплатом на текући рачун законске заступнице детета, ближе наведен у изреци, док се тужбени захтев тужиле за проценат преко досуђеног, а до тражених 30% редовних месечних примања туженог као и захтев за исплату траженог и досуђеног износа почев од 28.12.2016. године до 28.04.2021. године одбија као неоснован. Истим ставом одлучено је да се овом одлуком мења пресуда Првог основног суда у Београду П2 72/11 од 08.04.2011. године у ставу другом изреке. Ставом четвртим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиле у делу у коме је тражила да се уреди модел виђања малолетног детета и оца, тако што би се виђали сваке недеље у термину од 15,00 до 19,00 часова. Ставом петим

изреке, одбијен је као неоснован противтужбени захтев туженог којим је тражио да се малолетно дете повери оцу на самостално вршење родитељског права, да се уреди начин одржавања личних односа мајке и детета на начин ближе наведен у истом ставу изреке, као и захтев да се обавезе мајка да доприноси издржавању малолетног детета у износу од 20% од редовних месечних примања. Ставом шестим изреке, одбијен је као неоснован противтужбени захтев туженог којим је тражио да се тужила потпуно лиши родитељског права над малолетним дететом. Ставом седмим изреке, одбијен је захтев туженог којим је тражио да се одреде мере заштите од насиља у породици, да се забрани туженој да на било који начин даље узнемирава малолетну ВВ, као и да јој се наложи да се уздржава сваког дрског злонамерног и безобзирног понашања којим се угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство малолетне ВВ, под претњом кривичног гоњења. Ставом осмим изреке, одбијен је захтев туженог којим је тражио да суд одреди мере заштите од насиља у породици којом се тужили забрањује прилазак ОШ „ГГ“ у ... ближе од 100 метара два сата пре завршетка наставе малолетне ВВ и два сата после завршетка наставе. Ставом деветим изреке, одбијен је захтев туженог којим је тражио да суд одреди меру заштите од насиља у породици, те да се забрани тужили да прилази туженом на удаљености мањој од 100 метара и да јој се наложи да се уздржава од приласка туженом на овој удаљености, под претњом принудног извршења и кривичног гоњења. Ставом десетим изреке, одбијен је захтев туженог којим је тражио да се одреди мера заштите од насиља у породици, те да се забрани тужили да прилази и приступа месту становања туженог који се налази у ... у улици ... број .. на удаљености мањој од 100 метара и да јој се наложи да се уздржава од приласка и приступа у простору око места становања туженог на истој адреси, на истој удаљености, под претњом извршења и кривичног гоњења. Ставом једанаестим изреке, одбијен је захтев туженог којим је тражио да се одреди мера заштите од насиља у породици, те да се забрани тужили да на било који начин даље узнемирава туженог, као и да јој се наложи да се уздржава од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим се угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство туженог. Ставом дванаестим изреке, одређена је привремена мера и малолетно дете парничних странака ВВ поверена мајци на самостално вршење родитељског права. Ставом тринаестим изреке, одређена је привремена мера и уређен начин одржавања личног контакта малолетног детета са оцем по моделу ближе наведеном у истом ставу изреке. Ставом четрнаестим изреке, усвојен је предлог тужиле за одређивање привремене мере и обавезан тужени да на име свог доприноса за издржавање малолетног детета плаћа месечно износ од 24% од редовних месечних новчаних примања на исти начин како је одређено ставом трећим изреке пресуде, док је предлог тужиле за одређивање привремене мере за проценат преко досуђеног, а до траженог износа од 30% одбијен као неоснован. Овим ставом је одређено да привремена мера остаје на снази до правноснажног окончања поступка, те да евентуално изјављена жалба не задржава извршење решења. Ставом петнаестим изреке, одбијен је предлог туженог да суд привременом мером малолетно дете повери оцу на самостално вршење родитељског права као и да се уреди начин одржавања личних односа са мајком на начин ближе наведеним у изреци, као и предлог за одређивање привремене мере којом би се обавезала тужила да доприноси издржавању детета у износу од 20% од својих месечних примања. Ставом шеснаестим изреке, одбачен је предлог туженог да суд донесе решење којим се одобрава да малолетно дете путује са оцем на летовање у ... у ... у периоду од 16.06. до 03.07.2018. године као недозвољен. Ставом седамнаестим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж2 438/21 од 18.08.2021. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена пресуда Првог основног суда у Београду П2 2599/16 од 28.04.2021. године у ставу првом, другом, у усвајајућем делу става трећег изреке, петом, шестом, седмом, осмом, деветом, десетом, једанаестом, дванаестом, тринаестом, у усвајајућем делу става четрнаестог изреке, петнаестом, шеснаестом и седамнаестом ставу изреке.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени – противтужилац је благовремено изјавио ревизију, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11...55/14), па је утврдио да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде из члана 374. став 1. у вези члана 396. став 1. ЗПП, јер је другостепени суд оценио све жалбене наводе од одлучног значаја. Ревизијом се указује на битну повреду из члана 374. став 2. тачка 12. истог Закона, због којег се ревизија сходно члану 407. став 1. ЗПП не може изјавити.

Према утврђеном чињеничном стању, пресудом Првог основног суда у Београду П2 72/11 од 08.04.2011. године разведен је брак парничних странака, одређено је да ће родитељско право над малолетном ВВ рођеном ...2008. године, родитељи вршити споразумно и заједнички, док ће пребивалиште детета бити на адреси у ... у улици ... број .. . Ова парница покренута је тужбом тужиље 28.12.2016. године. Тужени је поднео тужбу 18.01.2017. године, а након подношења исте, посебним поднесцима предложио је суду и доношење тражене привремене мере као и решења којим се одређују мере заштите од насиља у породици и да суд донесе решење којим се одобрава малолетном детету – ВВ да са оцем путује на летовање у ... – У првостепеном поступку парнице су спојене ради заједничког расправљања. На основу налаза и стручног мишљења Градског центра за социјални рад у Београду – Одељење Савски венац од 19.05.2017. године, 07.07.2017. године, 11.04.2018. године, 22.03.2019. године, 17.05.2019. године и 28.09.2020. године, као и налаза и мишљења ГЦСР – Одељење Палилула, које је током поступка поступало по замолници Одељења ГЦСР Савски венац, као надлежно одељење за процену подобности оца, исказа парничних странака, као и мишљења малолетне ВВ датог у току поступка утврђено је да оба родитеља поседују способности за адекватну и високу интелектуалну стимулацију детета за њен развој, као и адекватне материјалне и стамбене услове за организацију неге детета. О малолетној ВВ се непосредно стара мајка и девојчица је потпуно адаптирана на живот уз мајку, веома је задовољна својим статусом у породици у односу на мајку због чега не жели било какву промену, а мајку описује као „свог најбољег пријатеља“. Такође је утврђено да је дете привржено мајци са којом има формирану стабилну и позитивну емотивну везу, уз изражено међусобно разумевање и поштовање, као и да мајка улаже напор да на сваки начин релаксира дете и у ситуацији пролонгираних

судских поступака обезбеди мир и спокојство детета. Такође је утврђено да отац поред привржености детету и формално исказано високе мотивације за заштиту детета, избегава сарадњу са стручним радницима и својим изјавама покушава да дезавуише мајку и њен однос са дететом, те да је дете, иако је однос малолетне ВВ са оцем заснован на аутентичним позитивним емоцијама, повремено изложено непријатним емоцијама, неизвесности и несигурности, што се може окарактерисати као озбиљан пропуст у родитељству. Сталан ривалитет оца са мајком утиче на стагнацију у развоју односа оца са дететом, који има добар потенцијал за позитиван развој, при чему је отац веома заинтересован за постигнуће детета у школском учењу, интелектуалном развоју и адекватну подршку и помоћ. Сходно наведеном, а узимајући у обзир и трајање поступка, орган старатељства је мишљења да је неопходно донети коначну одлуку којом се малолетна ВВ поверава мајци на самостално вршење родитељског права, а контакте детета и оца потребно је регулисати по прецизно предложеном моделу.

Тужилца је запослена у Институту за ... са месечном зарадом око 125.000,00 динара, додатно је радно ангажована на приватном факултету у ..., од пројеката и других радних ангажовања годишње заради још око 1.000 евра. Тужилца у свом власништву има стан у коме живи са малолетним дететом у улици ... број .., површине 56 м², власник је и стана у ... број .., површине 198 м², у ком стану живи њена бака, као и стан у ... површине 36 м². У току је оставински поступак иза смрти оца, а заоставштину између осталог чини стан на ... површине од око 56 м² и стан у улици ... број .. површине 52 м². Тужилца годишње за порез на имовину издваја око 118.000,00 динара, није кредитно задужена и не издржава друга лица. Утврђено је да је тужени запослен у Институту за ... и раније се додатно ангажовао као предавач у иностранству, јер је редовно годишње био предавач у ... за хонораром од око 1.500 евра, а службено је био ангажован и у Власник је стана у ... површине 67 м² где живи, као и викендице у ... површине од око 180 м², за које годишње плаћа порез 30.000,00 динара и власник је аутомобила марке „...“ због ког је кредитно задужен са месечном ратом кредита од 20.000,00 динара, те по одбитку наведеног износа његова ефективна месечна зарада је око 131.000,00 динара. Родитељи немају обавезу издржавања других лица. Утврђено је да су месечне потребе малолетног детета, с обзиром на органску храну коју користи, одећу, обућу, ваншколске активности који се односе на трошкове одбојке, теквондоа, приватне часове ... језика и др у износу од 64.000,00 до 69.000,00 динара, те да је тужени у могућности да доприноси издржавању малолетне ВВ у износу од 24% од редовне месечне зараде умањене за порезе и доприносе, који износ не доводи у питање његову егзистенцију, при чему су судови имали у виду не само сталне приходе, већ и могућност туженог да остварује додатну зараду, имајући у виду његове године живота, образовање и чињеницу да је успешни професор који је годинама уназад (изузев за време пандемије Ковид-19) имао додатна радна ангажовања као гостујући предавач у земљи и иностранству.

Одлучујући о противтужбеном захтеву туженог којим је тражио да се тужилца потпуно лиши родитељског права према малолетној ВВ, првостепени суд је налазећи да нису испуњени услови за примену одредбе члана 81. Породичног закона, узимајући у обзир стручно мишљење органа старатељства ГЦСР Савски венац од 25.09.2020. године, оценио да је захтев туженог неоснован. На основу мишљења надлежног Центра за социјални рад утврђено је да мајка на адекватан начин врши родитељско право, да се о

малолетној ВВ континуирано и успешно стара од рођења и да познаје и поштује улогу и значај другог родитеља у животу и развоју детата, те у складу са тим подржава личне односе малолетног детата са оцем, као и ауторитет оца. Од стране стручног тима је процењено да је подношење тужбе за потпуно лишавање родитељског права мајке од стране оца још један елемент за продужавање судских процеса и одржавање тензираних односа у породичном контексту, као одређени вид контроле оца над породичном организацијом детата и мајке, као и ниподаштавање родитељског функционисања мајке и њеног значаја у животу и развоју малолетног детата.

Предлог туженог да суд донесе решење којим се одобрава малолетном детету да путује са оцем у ... од 16.06.2018. до 03.07.2018. године је одбачен с обзиром да суд према одредбама Породичног закона није надлежан да одобрава путовања деце са родитељима, већ да одлучује о делимичном лишењу родитељског права. При томе је оцењено да у понашању мајке нема основа ни за делимично лишење родитељског права у погледу давања сагласности за путовања малолетног детата са оцем, с обзиром да у списима предмета постоје оверене сагласности тужиле за путовање малолетне ВВ са оцем за 2017, 2018. и 2019. годину, док је на рочишту од 24.02.2021. године тужилца дала сагласност оцу да путује са малолетном ВВ на летовање текуће године.

У односу на тражене мере заштите од насиља у породици, како у односу на малолетно дете, тако и у односу на туженог, на основу налаза и мишљења органа старатељства и на основу записника о конференцији случаја породице малолетне ВВ од ...2018. године, као и из исказа парничних странака и мишљења малолетне ВВ, утврђено је да понашање тужиле према туженом и малолетној ВВ нема карактеристике насиља у породици прописане чланом 197. ПЗ. Наиме, у дугогодишњем поступку процене породице и опсервације односа мајке и малолетне ВВ, стручни тим је обавио више разговора са мајком, опсервирао однос мајке и детата и омогућио партиципацију малолетног детата у поступку, у коме се дете изјаснило у односу на одређивање мере заштите од насиља у породици, па је процењено да се мајка адекватно брине о детету негујући индивидуалност детата и штитећи права и достојанство детата. Ценећи налаз и мишљење органа старатељства, али и кривичне пријаве које је током година тужени подносио против тужиле, а на основу којих је тражио да се одреде мере заштите од насиља у породици, утврђено је да међу парничним странкама последњих годину дана нема никаквог контакта, те да је комуникација сведена на имејл и СМС преписку, све везано за потребе малолетног детата, те да не постоји насиље у породици у смислу одредбе члана 197. Породичног закона. Тужилца не манифестује моћ у односу на туженог и својим понашањем не угрожава његов телесни интегритет, душевно здравље или спокојство, при чему и приликом предаје детата парничне странке намају никакав непосредни контакт нити комуникацију, утврђено је да није испуњен ни један од услова који су неопходни да би се понашање тужиле могло квалификовати као насиље, односно да не постоји радња или понашање тужиле којим се угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство другог члана породице. Утврђено је да је понашање парничних странака, које није актуелно више од годину дана, раније представљало неразјашњен партнерски однос, који у конкретној ситуацији није ескалирао у насиље у породици, већ је напротив, протеклом времена дошло до слабљења тензија и сукоба. Према налазу и мишљењу надлежног ГЦСР процењено је да тужени и дете нису угрожени од стране тужиле.

На основу одредбе члана 449. Закона о извршењу и обезбеђењу утврђено је да су привремене мере одређене ставом 12, 13. и 14. изреке првостепене пресуде неопходне у овој фази поступка ради правовремене и адекватне заштите интереса малолетне кћери парничних странака. Прихватајући стручно мишљење органа старатељства, а имајући у виду узраст детета, мишљење детета и родитељске компетенције, нижестепени судови су закључили да је у најбољем интересу малолетне ВВ да се уреди њен статус у погледу организације свакодневног живота у смислу благовременог и потпуног задовољавања њених потреба, регулисања статусних питања и остваривања других грађанских права, како би се обезбедио њен даљи правилан емоционалан развој и несметано свакодневно функционисање, па је у смислу члана 6, члана 77. и члана 272. Породичног закона одлучено о траженој привременој мери, као и о привременој мери којом је обавезан тужени да на име свог доприноса за издржавање детету плаћа месечно износ од 24% од редовних месечних примања на начин ближе наведен у изреци, све у смислу одредбе члана 447, 449. став 2. и 459. Закона о извршењу и обезбеђењу, а у вези одредбе члана 6. став 1, члана 78, члана 160. -162. и 266. став 1. Породичног закона.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили одредбе Породичног закона (чл. 6, чл. 61. став 1, чл. 65, чл. 77. став 3. чл. 78, чл. 81, чл. 266. став 1. и 3, чл. 270, чл. 154. став 1. чл. 160.-162, чл. 197, чл. 272.) доносећи побијане пресуде.

Правилно су судови у смислу члана 266. став 1. и члана 270. Породичног закона, руководећи се најбољим интересом малолетног детета, малолетну ВВ поверили мајци – тужилји на самостално вршење родитељског права. Елементи за процену најбољег интереса детета, између осталог су узраст и пол детета, зрелост детета, потреба детета (васпитање, у вези са становањем, исхраном, одевањем, здравственом бригом и др) и способност родитеља да задовољи утврђене потребе детета. Најбољи интерес детета као правни стандард се цени према околностима сваког конкретног случаја. Судови су имали у виду да су оба родитеља подобна и компетентна за самостално вршење родитељског права, али да је малолетна ВВ након престанка заједнице живота својих родитеља остала да живи са мајком, која има добре родитељске капацитете, мотивисана је и пожртвована у бризи о заједничком детету, способна да прати и задовољи потребе малолетног детета, емотивна и брижна у односу према детету, те се на адекватан начин брине о њој, па је правилан закључак нижестепених судова да је у најбољем интересу малолетне кћери парничних странака да се повери на самостално вршење родитељског права мајци, односно тужилји. Начин одржавања личног односа малолетног детета са туженим – оцем као родитељем коме није поверена, одвијаће се на начин како је то наведено у првостепеној пресуди, у складу са одредбама члана 61. став 1. и члана 78. став 3. у вези са чланом 266. став 1. и чланом 270. Породичног закона.

Неосновани су наводи ревизије туженог – противтужиоца да су све одлуке у овом предмету засноване на мишљењу малолетног детета и на налазима и мишљењима ГЦСР Одељење Савски венац, иако је тужени – противтужилац изнео бројне аргументе и поднео одређену документацију да се наведени докази не могу сматрати законитим и поузданим.

Суд или орган управе не располаже специјализованим знањима, методама и техникама за утврђивање мишљења детета и стога није допуштено да у тим ситуацијама поступа на исти начин као када је реч о саслушавању одраслих особа. Детету се мора пружити прилика да се изјасни да ли жели да утврђивању његовог мишљења присуствује и особа у коју дете има поверење и од које очекује подршку током овог процеса, што је прописано одредбом члана 65. став 6. Породичног закона и одредбом члана 12. став 2. Конвенције о правима детета.

Првостепени суд је у свему поступио по одредби члана 65. ПЗ и члана 12. и члана 13. Конвенције о правима детета, јер је на рочишту за главну расправу одржаном дана 29.03.2021. године, приступајући утврђивању мишљења малолетне ВВ, у присуству школског психолога ДД, малолетној ВВ предочио поступак који се води пред судом, а она се изјаснила да није изабрала лице од поверења, а на питање суда да ли жели да се изјасни и да мишљење у овом поступку изјаснила се да жели, што је и учинила – да би желела да буде код мајке, а да редовно виђа оца. На истом рочишту школски психолог се изјаснила да је имала прилике да разговара са малолетном ВВ која је способна да да изјаву пред судом и да је то њено изјашњење аутентично и у складу са њеним узрастом.

Овај суд прихвата правну оцену другостепеног суда да је у конкретном случају правилно примењена одредба члана 65. став 6. ПЗ, као и одредба члана 12. став 2. Конвенције о правима детета, јер је малолетној ВВ, у присуству школског психолога, пружена прилика да се изјасни да ли жели да при утврђивању њеног мишљења присуствује и особа од поверења или не, о чему се она изјаснила, као и да ли жели да да своје мишљење пред судом, што је и учинила на рочишту за главну расправу одржаном 29.03.2021. године, због чега су неосновани ревизијски наводи о погрешној примени одредбе члана 65. став 6. ПЗ.

Нижестепени судови су приликом одлучивања, осим мишљења малолетног детета у ситуацији када је способно да искаже своје мишљење о томе са којим родитељем жели да живи, и које се изјаснило да жели да живи са мајком, а да оца редовно виђа, поступили у свему по члану 65. Породичног закона, ценили су и налаз и стручно мишљење надлежног органа старатељства. Суд када је у питању бољи интерес детета не опредељује само мишљење детета, већ и друге околности које се тичу узраста и пола детета, потребе детета, као и способност родитеља да задовољи потребе детета, што су нижестепени судови, супротно ревизијским наводима, на правилан начин ценили и за своју одлуку дали довољне и јасне разлоге које у свему прихвата и овај суд, јер су се од претходне правноснажне одлуке о заједничком вршењу родитељског права промениле околности које оправдавају измену претходне одлуке.

Ревизијски наводи којима се указује на незаконито и неправилно поступање стручног тима ГЦСР Одељења Савски венац и налаза и мишљења истог представљају понављање навода који су истицани у жалби против првостепене пресуде, које је другостепени суд правилно оценио као неосноване и за ту оцену је дао јасне и довољне разлоге које у свему прихвата овај суд.

Суд је ценио и остале наводе ревизије, па је нашао да су неосновани, јер је другостепени суд у побијаној одлуци дао јасне, потпуне и правилне разлоге из којих произилази неоснованост ревизијских разлога, а које овај суд у свему прихвата.

Из напред наведених разлога, применом члана 414. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа-судија,
Слађана Накић Момировић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**